

El jurat del màxim guardó econòmic valora l'anàlisi de les causes de la fam, la desigualtat i la pobresa

E.V.
BARCELONA

L'economista indi Amartya Sen va ser guardonat ahir amb el premi Nobel per "la seva contribució a l'anàlisi del benestar econòmic" amb els seus estudis sobre la fam i la pobresa. És el primer cop que el premi Nobel d'Economia, instituït el 1969, s'atorga a un asiàtic.

L'Acadèmia Reial de les Arts i les Lletres d'Estocolm va destacar que Sen "ha contribuït a restaurar la dimensió ètica del debat econòmic i social combinant útils econòmics i filosòfics". Amartya Sen ha posat les bases teòriques per comparar diferents maneres de distribució del benestar social i definir nous instruments per mesurar la pobresa.

Consciència del gremi

Robert Solow, un altre Nobel d'economia, el va definir com "la consciència dels economistes". Conegut pels seus estudis sobre les causes de la fam, la desigualtat i la pobresa, Amartya Sen és un economista heterodox que va ser premiat el 1997 amb el Premi Internacional Catalunya, instituït per la Generalitat. Les seves investigacions es basen, amb el màxim rigor analític i formal, en els temes d'economia i benestar, l'elecció axiomàtica i la teoria de l'elecció social.

El seu treball té un triple vessant: científic, polític i filosòfic-moral.

Les seves preguntes no són ortodoxes ni tampoc les seves respostes. Sen es pregunta, per exemple, per què Botswana i Zimbabwe han aconseguit evitar una onada de fam i, en canvi, Etiòpia i Sudan moren de fam? Per què si neixen més nenes que nens i la mortalitat infantil masculina és més gran que la femenina hi ha més homes que dones? Les respostes es vinculen al valor de la democràcia i a la idea de la igualtat de les ca-

Amartya Sen, l'economista ètic, guardonat amb el premi Nobel

Va rebre el Premi Internacional Catalunya el 1997

Amartya Sen, acompanyat de la seva filla Indrani i el seu fill Kabir, ahir a Nova York

pacitats individuals.

Per Sen, el desenvolupament polític i econòmic estan estretament lligats. Les decisions en una societat democràtica donen resultats més eficients. Moltes de les respostes de Sen es troben en la democràcia. El seu valor és més que instrumental. La democràcia té un valor intrínsec com a part constitutiva de la llibertat social dels ciutadans. Problemes com la fam són més fàcils d'evitar quan hi ha llibertat de premsa o oposició política. La participació política ajuda a satisfer les necessitats bàsiques.

La teoria econòmica de Sen tracta de l'agregació dels interessos, criteris o benestar dels

individus, amb la finalitat d'obtenir una funció afegida de benestar social, criteri social o elecció social, que permeti la presa de decisions racionals en el marc democràtic. En ella, les ordenacions dels individus s'utilitzen per derivar una ordenació agregada.

Sen aplica les seves idees a la presa de decisions polítiques i públiques que afecten els països o ciutadans amb majors dèficits de desenvolupament econòmic i polític.

Una altra de les idees propies de Sen és la igualtat. De què? Segons el nou Nobel d'economia és impossible coincidir en l'avaluació de la igualtat. El que distingeix les diferents escoles

de pensament és que per als liberals la igualtat és sobre la disponibilitat de llibertats, per als igualitaris econòmics de renda i riquesa i per a Sen la igualtat de les capacitats individuals.

Nascut el 1933 a Santiniketan, la regió índia de Bengala, el seu pare ensenyava química a la Universitat de Dhaka, avui Bangla Desh. El 1953 es va llicenciar a Calcuta i el 1959 es va doctorar a Cambridge. Ha estat professor d'economia a la Universitat de Delhi, a la London School of Economics and Political Sciences i a Oxford. A Harvard, on ha estat fins aquest hivern, compaginava les càtedres de filosofia i economia.

La cohesió social és tan prioritaria com l'euro

Amartya Sen assegurava l'abril de 1997, en una entrevista concedida a l'AVUI, que "cal donar a la cohesió social tanta o més prioritat, que a la unió monetària". El nou Nobel d'Economia explicava algunes de les idees que l'han portat al màxim guardó de la seva disciplina. Sen assegurava que "la lluita contra l'atur no ha de passar per desmuntar l'Estat de benestar sinó per combinar-la amb adequats incentius d'ocupació" i lamentava que Europa no ha sabut fer de la lluita contra la desocupació la seva màxima prioritat. Sen recordava que "cal que els governs adoptin polítiques socials i econòmiques no només orientades a flexibilitzar el marc laboral i a tenir una mà d'obra més barata, sinó també a fer que aquesta sigui més eficient". Amartya Sen afirmava també que cal ser més crític amb les despeses de l'Estat, no només amb les destinades a la protecció social, i considerava una despesa "qüestionable" la política agrària comuna que absorbeix molts recursos i "no aporta gaire res al benestar comú". Senn conclouia que "els valors socials, no desafien en absolut els valors capitalistes".

PORTA OBERTA

La concessió del premi Nobel d'economia a Amartya Sen es el reconeixement a un autor i a una obra, i també a una forma de fer economia.

Al llarg de la seva extensa producció, A. Sen ha tractat molts temes diferents. Mai ha deixat, des de la seva condició de bengalí, de treballar sobre els problemes del desenvolupament, de la desigualtat, de la fam, amb tractaments descriptius o bé teòrics, segons els casos. Però també ha sigut un dels principals impulsors de la teoria de l'elecció social, una branca del pensament a cavall entre la economia, la filosofia i la ciència política, que tracta de manera general i abstracta les dificultats per agregar de manera satisfactòria les voluntats, tot sovint conflictives, dels diferents afectats per una mateixa decisió col·lectiva, es tracti de com organitzar una societat, d'escollir un governant o de si cal o no fer passar una línia d'alta tensió per les Gavarres. En tot el seu treball, Sen ha procurat lligar la

Premi a la reflexió

Salvador Barberà

Departament d'Economia. Universitat Autònoma de Barcelona

reflexió teòrica amb l'explicació detallada de l'abast de les seves preocupacions, i aquest afany l'ha portat cada cop més cap a la reflexió filosòfica. Un exemple de l'evolució de les seves preocupacions ens donarà també una mostra de com alguns economistes s'interessen més per qüestions generals del que el públic acostuma a atribuir-los. L'any 1969, Sen va publicar un treball titulat *La impossibilitat d'un lliberal Paretià*. En aquest article explicava la dificultat que un mateix sistema d'organització social pogués respectar alhora els dos principis següents: que cada individu a la societat pugui triar allò que prefereix, entre les opcions que només són de la seva

incumbència, i que cap opció social s'imposi, si n'hi ha una altra que tothom prefereix. El primer principi l'associava a una condició de llibertat, el segon a una condició d'eficiència. Aquell article ocupava cinc o sis pàgines, i ha donat lloc a trenta anys de debats, que encara segueixen, entre pensadors d'origens molt diferents. Segurament ni el mateix Sen escriuria ara allò que va exposar inicialment, però el més destacable és que, en el si d'una ciència com l'economia, va ser capaç de formular una preocupació d'abast molt general —el possible conflicte entre llibertat individual i eficiència—, en una formulació prou respectable científicament per pro-

moure el debat entre investigadors, i prou provocadora perquè el debat s'estengués en moltes direccions. També cal remarcar que la seva actitud, davant d'aquells possibles conflictes, no es para a exposar-los, ni en adoptar posicions conservadores de renúncia a un principi en benefici d'un altre, sinó a utilitzar l'evidència de dificultats per buscar solucions, i fer que d'altres obrin els ulls davant de problemes importants. Recordar-nos que l'organització social no és una dada, sinó un objecte d'elecció, i que al triar entre diferents formes d'organització es plantegen conflictes entre grans objectius de justícia, llibertat, eficiència, és la tasca de la teoria de l'elecció social. Pocs autors com Amartya Sen han sigut capaços de compaginar la capacitat de contribuir internament al debat professional sobre el tema, i alhora fer conscient un públic més ampli del fet que els economistes no tan sols ens preocupem d'aquests temes, sinó que disposem d'eines adients per ajudar a la reflexió entorn d'ells.